

Tập quán con trai đi tu của đồng bào Khmer vùng Bảy Núi

Ở tỉnh An Giang, dân tộc Khmer sống rải rác ở các huyện Tri Tôn, Tịnh Biên, Châu Thành, Thoại Sơn, Châu Phú, chiếm gần 5% dân số toàn tỉnh. Đồng bào Khmer tập trung đông nhất là ở vùng Bảy Núi (thuộc hai huyện Tịnh Biên và Tri Tôn) chiếm khoảng 38% dân số trong vùng (riêng huyện Tri Tôn hơn 40% dân số là dân tộc Khmer). Đồng bào Khmer sống theo các Phum, Sóc xung quanh những ngôi chùa cổ được của mình.

Đối với đồng bào Khmer, chùa là trung tâm sinh hoạt Phật giáo, trung tâm sinh hoạt văn hóa. Chùa là biểu tượng đặc trưng cho văn hóa dân tộc Khmer, nơi rèn luyện đạo đức và nhân cách con người, cũng là nơi giáo dục cho thanh niên người Khmer. Người Khmer xem chùa là nơi thiêng liêng, trang trọng, tập trung những gì tinh túy nhất của dân tộc, nhiều lễ hội gắn với phong tục tập quán được tổ chức tại chùa. Chùa góp phần tạo sự gắn bó và ổn định niềm tin của đồng bào đối với đạo Phật và là nơi gắn kết, đoàn kết cộng đồng của dân tộc. Thông qua các ngày lễ của tôn giáo và dân tộc, mọi người cảm nhận như có một sợi dây vô hình ràng buộc giữa cá nhân với cộng đồng, dân tộc, với nhà chùa và Phật giáo, những tình cảm đó cứ nối tiếp nhau, truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác, tạo cho họ sự đoàn kết gắn bó và nâng cao trách nhiệm với nhà chùa. Mọi người đến chùa hoàn toàn tự nguyện và cùng góp phần xây dựng chùa ngày càng bền vững, ngoài các ngày lễ, khi vui hay buồn hoặc gặp điều gì khó khăn họ đều đến chùa. Trong gia đình thân tộc có mâu thuẫn, họ đến nhờ nhà chùa giúp đỡ, giải quyết. Vì vậy chùa được xem là nơi hòa giải sự tranh chấp trong từng cộng đồng, mọi việc khó khăn được đưa ra bàn bạc ở chùa.

Chùa là thường tọa lạc tại trung tâm của Phum, Sóc, được dựng trên khu đất cao ráo, quay mặt về hướng Đông. Ngôi chánh điện trong khuôn viên chùa là quan trọng nhất, nơi thờ Phật Thích Ca và hành lễ hàng ngày của các Sư Sãi. Cấu trúc chùa có ba cấp, mái ngói, bên hiên đắp hình rồng rắn, đầu rồng, đuôi rồng cong vút tạo dáng ngôi chùa vươn thẳng vào không gian bao la. Bên trong trang trí đơn giản, chỉ có tượng Phật Thích Ca. Hai bên hành lang chánh điện trưng bày tranh vẽ về quá trình tu thành đạo của Phật Thích Ca. Bên cạnh chánh điện là các tầng xá, Sala, tháp chet đây...



Các Sa Di trong một đám rước ở xã Ô Lâm, Người Khmer quan niệm rằng đi huyện Tri Tôn, tỉnh An Giang. Ảnh: DUY KHÔI

chùa làm phúc cũng như làm ruộng, làm nhiều được phúc nhiều và họ yên tâm với hiện tại, dễ đồng cảm với người nghèo khổ, thích tu hành, tu báo hiếu, xuất gia ở chùa. Thanh niên nam lớn lên vào chùa tu học một thời gian hoặc tu trọn đời. Những người trải qua thời kỳ tu khi hoàn tục đều được xã hội kính trọng vì người Khmer thường quan niệm rằng chỉ có vào chùa học mới có tri thức và đức hạnh.

Người Khmer có tập quán là người con trai thường xuất gia vào chùa tu. Khi cho con nhập tu trước hết cha mẹ phải gặp Sư Cả ở chùa trong Phum, Sóc mà gia đình đang sinh sống, để bàn và định ngày tổ chức nhập tu, thông thường khi tổ chức cùng một lúc có nhiều người (tức là người con trai) chủ yếu để giảm tốn kém và không phải tổ chức nhiều lần. Người con trai lớn lên vào chùa tu là để báo hiếu trả ơn cha mẹ, nên nhất thiết phải có sự đồng ý của cha mẹ thì ở chùa mới nhận và tổ chức lễ nhập tu.

Sau khi Sư cả đã thống nhất với gia đình ngày nhập tu thì gia đình phải chuẩn bị áo cà sa, bình bát và một số vật dụng khác cho con mình. Gia đình sẽ rước Sư ở chùa về xuống tóc cho con và tụng kinh cầu phúc tại gia đình. Ngày hôm sau, người con trai sắp sửa nhập tu sẽ bung mâm áo cà sa đi trình khắp bà con dòng họ để thông báo là mình chuẩn bị đi tu. Xuất gia là tự nguyện ra khỏi nhà, câu này nghe qua rất đơn giản nhưng nó mang một ý nghĩa rất quan trọng và cao thượng vô cùng đối với người con trai. Sáng ngày thứ ba, gia đình chuẩn bị một số món ăn đem vào chùa cúng, trưa cùng ngày các sư ở chùa sẽ tiến hành Hoằng pháp tại chánh điện và làm lễ mặc áo cà sa cho các tăng mới vừa nhập tu. Từ đây các tăng sẽ ở lại chùa để tu.

Các tăng mới nhập tu gọi là các Sa Di. Trong thời gian tu các Sa Di chủ yếu là học kinh, giáo lý nhà Phật, đồng thời học chữ Khmer do vị Sư cả trong chùa giảng dạy. Các tăng ở chùa đều sinh hoạt theo lịch mà chùa đã quy định như 4 giờ sáng phải lên chánh điện bái phật và tụng kinh, điểm tâm và học kinh, học chữ dân tộc, 10 giờ đến 10 giờ 30 là đi khát thực, 11 giờ tập trung tại sala chhan dùng cơm trưa, 5 giờ chiều bái phật,... Mọi sinh hoạt đều theo tiếng keng báo hiệu của chùa.

Trong thời gian các Sa Di tu trong chùa gia đình được tới thăm bình thường, nhưng các Sa Di và người thân trong gia đình khi thăm hỏi phải giữ một khoảng cách thể hiện sự kính trọng đối với những người tu. Ngoài ra các Sa Di cũng được phép về thăm nhà sau khi được sự đồng ý của vị trụ trì.

Sư Chau Kurone ở chùa Thikaengkrom cho biết: "Ngày xưa, trong Phum, Sóc đâu có trường học, nên đa số các thanh niên vào chùa tu từ rất sớm. Các em vừa học giáo lý, giáo luật nhà phật, vừa học chữ viết của người Khmer, thường là tu đến hơn 20 tuổi, nếu tiếp tục tu nữa chùa sẽ tiến hành làm lễ phong những Sa Di thành Tỳ Khuru, lúc đó trở thành người có hiểu biết cao hơn, được mọi người kính trọng, có ích cho cộng đồng. Ngày nay, đa số ở các Phum, Sóc đều có trường học nên thanh niên chỉ vào chùa tu một thời gian ngắn, có thể là vài năm, vài tháng, vài ngày, thậm chí có thanh niên chỉ tu 24 tiếng đồng hồ. Điều đó cũng dễ hiểu, đa số thanh niên Khmer ngày nay đều được đến trường học nên không có thời gian tu lâu, có nhiều thanh niên Khmer đã học lên đại học,

trở thành người có ích cho Phum, Sóc và cho xã hội. Chính vì vậy mà sư Chau Kurone còn cho biết thêm, nhà chùa không gò bó các thanh niên Khmer phải tu bao lâu, nhưng mong là các tu sĩ đó sẽ giữ được tập quán của dân tộc.

Bạn Chau Soc Thanh, một thanh niên Khmer, sau khi học xong đại học về huyện công tác trong Ban Tuyên giáo Huyện ủy, cũng có thời gian đi tu, tâm sự với chúng tôi: "Trong tâm trí của thanh niên Khmer bao giờ cũng nghĩ là phải vào chùa tu một lần để báo hiếu gia đình. Gia đình mà có con đi tu và tu lâu năm thì hãnh diện lắm, được xã hội kính trọng. Chính vì thế các em không bao giờ quên tập quán của dân tộc mình. Nhưng ngày nay xã hội đã phát triển, chúng em còn phải cố gắng học để đem tri thức về giúp đỡ lại Phum, Sóc thoát khỏi đói nghèo". Đây còn là suy nghĩ của nhiều thanh niên Khmer hiện nay, không quên tập quán của dân tộc và thực hiện đầy đủ, đồng thời cố gắng học tập để có kiến thức, hướng dẫn lại bà con Phum Sóc của mình làm ăn có hiệu quả để cải thiện cuộc sống, cũng góp phần xây dựng quê hương ngày càng giàu đẹp.

Đời sống tinh thần của đồng bào Khmer hết sức phong phú và luôn gắn bó với tôn giáo, với ngôi chùa từ lúc lọt lòng đến lúc từ giã cõi đời. Chùa còn là nơi chứa đựng giá trị văn hóa kiến trúc, mỹ thuật dân gian, dân ca, dân vũ... Chính vì thế chúng ta cần phát huy tích cực vai trò của nhà chùa trong việc bảo vệ các di sản văn hóa, bảo tồn, phát huy các giá trị phong tục tập quán, các giá trị văn hóa tích cực, đồng thời cũng ngăn chặn, bài trừ văn hóa tén người lạc hậu, trái với phong tục tập quán tốt đẹp của dân tộc Khmer, trái với chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước.

Trần Sang